

УДК 378:331.4 (072)

DOI: 10.37026/2520-6427-2020-102-2-127-132

Світлана ТОЛОЧКО,
доктор педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

Альона ШКОДИН,
кандидат педагогічних наук,
викладач-методист циклової комісії з експлуатації
машин і обладнання та фундаментальних дисциплін
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний
коледж», м. Ніжин

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ОХОРОНИ ПРАЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

У статті визначено та схарактеризовано проблеми й методику формування професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців аграрної сфери. Виявлено ступінь розробленості проблеми, уточнено поняттєво-категоріальний апарат дослідження. Визначено зміст, конкретизовано структуру професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців аграрної сфери. Представлено модель професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців аграрної сфери та обґрунтовано педагогічні умови її формування. Розроблено методику реалізації моделі формування професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців-аграрників.

Ключові слова: професійна компетентність, фахівці аграрної сфери, охорона праці, моделювання, структурно-логічна схема.

В статье определены и охарактеризованы проблемы и методика формирования профессиональной компетенции по охране труда будущих специалистов аграрной сферы. Выявлена степень разработанности проблемы, уточнены понятийно-категориальный аппарат исследования. Определено содержание, конкретизирована структура профессиональной компетенции по охране труда будущих специалистов аграрной сферы. Представлена модель профессиональной компетенции по охране труда будущих специалистов аграрной сферы и обоснованы педагогические условия ее формирования. Разработана методика реализации модели формирования профессиональной компетенции по охране труда будущих специалистов-аграриев.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, специалисты аграрной сферы, охрана труда, моделирование, структурно-логическая схема.

The article defines and characterizes problems and methods of forming professional competence in occupational safety of future agrarian specialists. The degree of problem development is revealed, a number of contradictions are revealed, the conceptual and categorical apparatus of the research is specified. The content is defined, the structure of professional competence on occupational safety of future specialists in agrarian sphere is specified. The model of professional competence in occupational safety of future specialists in agrarian sphere is developed and pedagogical conditions of its formation are grounded. The components are distinguished: motivational, cognitive, operational-activ and personal-reflexive. The content and main components of professional competence in occupational safety of future specialists in agro-industrial complex are substantiated: health-forming, organizational-technical, regulatory-managerial and information-preventive. The structural and logical scheme of the model consists of three main blocks: target, content-axiological, operational-reflexive. It is found out that the structure of professional competence is determined by the main criteria: need-motivation; cognitive-gnostic; activity-technological; personal. To assess effectiveness of the formation of professional competence in students' occupational safety and safety training of agricultural professionals levels of formation are defined, namely: low, medium and high. The proposed model provides effective formation of future specialists' professional competence in the following stages: diagnostic-motivational, activity-methodical, reflexive-corrective. The methodology of realization of the model of formation of future agricultural specialists' professional competence in occupational safety is developed. The necessity of introducing problematic and situational approaches (problem, educational design, simulation game, case method) into the process of agricultural workers preparation is substantiated.

Key words: professional competence, specialists in the agrarian area, occupational safety, modeling, structurally-logical scheme.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в сучасній системі професійної освіти вимагають запровадження комплексних інновацій, які забезпечують модернізацію процесу підготовки фахівців, зокрема для аграрної сфери, про що йдеться в основоположних освітніх документах – Постанові Кабінету Міністрів України «Про підготовку фахівців для роботи в сільській місцевості» (2016), Концепції реформування і розвитку аграрної сфери та науки (2011) та ін. Агрпромиловий комплекс як потенційний роботодавець випускників аграрних закладів вищої освіти (*дали* – ЗВО), фахової передвищої освіти (*дали* – ЗПВО) та професійно-технічної освіти (*дали* – ЗПТО) нині потребує нової генерації випускників, здатних до саморозвитку, швидкої адаптації у змінних умовах професійної діяльності. Сучасному аграрному сектору економіки країни потрібні висококваліфіковані техніки, технологи, організатори виробництва, спроможні ефективно реагувати на динамічні зміни в технологічних процесах виробництва сільськогосподарської продукції, творчо розв'язувати складні виробничі завдання. Тож особлива увага приділяється підготовці майбутніх аграрників, оскільки подальший розвиток цивілізації неможливий без сільськогосподарського виробництва, що складає основу існування людини.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі та формування фахової компетентності студентів аграрних закладів освіти досліджували А. Антоненко, І. Буцик, Л. Вікторова, С. Засклет, Т. Іщенко, Г. Куртова, В. Лозовецька, В. Манько, С. Ніколаєнко, В. Нагаєв, Р. Сопівник, О. Пархоменко, Л. Романенко та ін. Теоретичні проблеми поліпшення умов праці й організацію заходів з охорони праці розглядали О. Бикова, М. Бухалков, Л. Владимиров, О. Войналович, Д. Господарікова, Ф. Громова, Д. Дерев'яно, Є. Желібо, Н. Калініна, А. Кравченко, В. Куликов, В. Макушина, Ю. Остапенко, Б. Петухова, Б. Сербинівський, Г. Саєнко, Г. Черкасова, О. Шевчук та ін.

Актуальність теми обумовлена домінуванням у сучасній педагогічній науці і практиці методології компетентнісного підходу до навчання і виховання студентської молоді, що спрямована на реалізацію ідей ґрунтовної підготовки майбутнього фахівця не лише як професіонала, а й і всебічно розвиненої особистості.

Мета статті – визначити та схарактеризувати проблеми формування професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців аграрної сфери.

Для досягнення означеної вище мети нами були поставлені такі **завдання**:

- на основі аналізу теорії та емпіричного досвіду виявити ступінь розробленості проблеми, уточнити поняттєво-категоріальний апарат дослідження;
- визначити зміст, конкретизувати структуру професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців аграрної сфери;
- розробити модель формування професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців аграрної сфери;
- обґрунтувати педагогічні умови цілеспрямованого формування професійної компетентності студентів з охорони праці в аграрному закладі вищої та фахової передвищої освіти;
- розробити методику реалізації моделі формування професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців-аграрників.

Предметом дослідження є зміст, форми, методи, засоби та умови формування професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців аграрної галузі.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх фахівців аграрної сфери.

Методологічною основою слугували теоретичні положення та висновки надбань світової освітньої думки, фундаментальні концепції та закони сучасної навчально-практично-дослідницької системи й особливості, що відображають реальний стан справ в освітній і науково-дослідній діяльності вітчизняних аграрних закладів.

Виклад основного матеріалу. Проблема формування фахових компетентностей нині розглядається у психолого-педагогічних дослідженнях із двох позицій. *Перша* пов'язана з вимогами Болонської декларації та європейських документів про освіту, якими визначено перелік основних компетентностей, котрим має оволодіти людина у процесі соціалізації. *Друга* передбачає розгляд професійних компетентностей майбутнього фахівця на основі компетентнісного підходу, досить добре розробленого в сучасній педагогічній науці. Зрозуміло, що перший підхід є глобальнішим, тоді як другий – більш спеціальним.

Процес переходу до ринкових форм господарювання, створення багатокладної економіки та переоцінка цінностей у духовній сфері вимагає відповідного кадрового забезпечення і суттєвих змін у підготовці майбутніх спеціалістів-аграрників. Тож нагальним для сьогодення є вирішення проблем, пов'язаних із *професійною підготовкою конкурентоспроможних компетентних випускників аграрних закладів вищої освіти України*.

Становлення ринкової економіки, наростання екологічної напруженості, дефіцит багатьох видів ресурсів виробництва вимагають різкого підвищення частки інтелектуальних функцій у виробничій професійній діяльності. Потрібно забезпечити системну єдність техніки, технології та природного середовища, знизити негативні наслідки машинних технологій, цілеспрямовано впроваджувати ресурсощадні екологічно безпечні механізовані процеси. Цьому сприяє формування й розвиток екологічної компетентності, детальний аналізові й дослідженню якої присвячені попередні наші наукові розвідки [5–7].

Пріоритетним напрямом підготовки студентської молоді є активне використання сучасних інформаційно-комунікаційних та інноваційних виробничих технологій, які б сформули професійно компетентного фахівця. Тому доцільно здійснювати розробку нових методичних підходів, обґрунтування змісту та впровадження сучасні інноваційні засоби навчання з екологічної безпеки та охорони праці майбутніх фахівців сільського господарства. Необхідно, щоб навчання з охорони праці мало практичний характер, тобто відповідало реальним умовам майбутньої професійної діяльності працівників агропромислового комплексу (*дали* – АПК).

У Законі України «Про охорону праці» термін «*охорона праці*» визначено як *систему правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності* [3].

Аналіз досліджень із проблем навчання охорони праці (*дали* – ОП) студентів аграрних закладів освіти,

особливо визначення їхніх професійних компетентностей, дозволяє констатувати, що належної уваги цьому питанню не приділялося. Вивчалися питання інтеграції курсів «Основи охорони праці» та «Безпека життєдіяльності»; розглядалися деякі проблеми електробезпеки на заняттях з ОП; досліджувалися особливості вивчення теми «Шум і вібрація» з курсу «Охорона праці» майбутніми енергетиками; аналізувалися окремі питання організації робочого місця студентів і викладачів; економічна ефективність заходів з ОП.

Слід зазначити, що процес вирішення цих проблем уже є важливим досягненням сучасних педагогічних досліджень. Проте проведений аналіз дозволяє констатувати, що методиці формування професійних компетентностей майбутніх фахівців-аграрників під час навчання ОП уваги практично не приділяти. Недостатньо вивченими залишаються питання впровадження інноваційних педагогічних методів, проблеми обґрунтування та відбору змісту навчальних дисциплін і впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання ОП студентів аграрних закладів освіти.

Ознайомлення з результатами наукових пошуків і практичних досвідом роботи під час викладання дисципліни «Основи охорони праці» студентам-аграрникам дало змогу виявити низку суперечностей між:

- необхідністю оптимізації і підвищення рівня технологічної підготовки майбутніх фахівців шляхом визначення професійних компетенцій відповідно до умов сучасності й входження у євроінтеграційний процес та недостатнім рівнем підготовки студентів для реалізації таких завдань;

- актуальністю та важливістю підвищення рівня якості підготовки майбутніх аграрників у галузі ОП та недостатнім рівнем вивчення проблеми у закладах вищої освіти;

- невідповідністю змісту спеціальної підготовки студентів у галузі ОП і реального забезпечення належних безпечних умов проведення різних типів занять.

Таким чином, дослідження означеної теми обумовлено потребою у продовженні вивчення даної проблематики з метою розробки нових підходів, методики щодо формування професійних компетенцій з ОП майбутніх аграрників саме під час вивчення дисципліни «Основи охорони праці».

Зважаючи на характерні ознаки професійної компетентності студентів аграрних закладів освіти, в процесі їхньої практичної підготовки необхідно формувати новий рівень компетентності, який би відповідав складності проблем, що стоять перед сільським господарством і передбачаються в майбутньому.

Під час дослідження визначено *змістові складові професійної компетентності з ОП:*

- використовуючи нормативну, планову, облікову документацію з ОП, методи та інструментарій аналітичної роботи проводити аналіз і оцінку: безпечної організації та якості технічного обслуговування, ремонту сільськогосподарської техніки; обладнання; використання машинно-тракторного парку; безпечного зберігання паливно-мастильних матеріалів, мінеральних добрив, засобів захисту рослин; продукції рослинництва та тваринництва; перевірка технічного стану, експлуатації електрообладнання й устаткування;

- аналізувати й оцінювати технологію робіт, її відповідність нормативній та проектній документації з ОП, відповідність науково-технічному прогресу та передовому досвідові;

- аналізувати економічну ефективність упровадження нової техніки, організації та технології з точки зору дотримання вимог законодавства з ОП;

- аналізувати безпечність виробничих процесів та технологічного обладнання в цілому;

- проводити атестацію робочих місць;

- складати інструкції з ОП та пожежної безпеки для всіх типів сільськогосподарських об'єктів;

- організовувати проведення навчання та інструктажів із питань ОП;

- організовувати робочі місця із використанням засобів індивідуального та колективного захисту;

- організовувати зберігання сільськогосподарської техніки, продукції тощо відповідно до вимог стандартів безпеки та якості;

- планувати та організовувати раціоналізаторську й винахідницьку роботу в колективі з питань безпеки праці;

- здійснювати треступінчастий контроль за станом ОП на сільськогосподарському об'єкті;

- за визначеними параметрами мікроклімату виробничих приміщень оцінювати безпечність робочих місць тощо.

Для формування професійної компетентності з ОП у майбутніх аграрників у процесі підготовки в аграрному закладі освіти необхідно детально вивчити структуру досліджуваного феномену. Проблеми визначення критеріїв оцінювання професійної компетентності майбутніх фахівців сільського господарства під час вивчення спеціальних дисциплін досліджували І. Бендера, І. Блозва, П. Лузан, В. Манько, В. Рябець, М. Хоменко та ін. Щодо питання визначення критеріїв оцінювання професійної компетентності фахівців агропромислового виробництва під час вивчення ОП, то в сучасній педагогічній літературі воно малодосліджене. Ми пропонуємо в структурі професійної компетентності з ОП аграрників виокремити компоненти: *мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльний, особистісно-рефлексивний*. Сукупність цих компонентів репрезентують *структуру готовності майбутніх аграрників до формування професійної компетентності з ОП у процесі безпечної підготовки фахівців аграрної галузі в закладі освіти, що є особистісним утворенням, яке опосередковує залежність між ефективною діяльністю фахівців і їхньою спрямованістю на вдосконалення свого професійного рівня*. Ці компоненти описуються через систему відповідних професійних, психологічних і педагогічних знань, професійно значущих якостей та вмінь майбутніх аграрників. Ефективній безпековій підготовці студентів аграрних закладів освіти до застосування індивідуальних освітніх траєкторій під час освітнього процесу сприятиме впровадження відповідних педагогічних умов.

Спираючись на законодавчі акти у сфері освіти, дані аналізу умов праці аграрників, навчальні програми з курсів «Охорона праці» та «Охорона праці в галузі», оцінку освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівців, нами було виокремлено основні напрями діяльності аграрників у галузі ОП. Відповідно до загальноприйнятих підходів було обґрунтовано зміст й основні компоненти професійної компетентності з ОП майбутніх фахівців АПК: *здоров'яформуючий, організаційно-технічний, нормативно-управлінський, інформаційно-превентивний*. Виокремлені компоненти професійної компетентності з ОП комплексно репрезентують діяльність працівників АПК зі збереження здоров'я та працездатності:

визначено умови діяльності щодо зміцнення їхнього здоров'я, використання здоров'ярозвивальних прийомів навчання, врахування вікових особливостей студентів під час вибору об'єктів праці; регламентовано вимоги щодо рівня знань та вмінь студентів із забезпечення належного технічного стану виробничого обладнання, дотримання оптимальних режимів праці, здійснення усунення недоліків, які можуть спричинити травму чи погіршити здоров'я; зазначено основні напрями діяльності працівників АПК, які стосуються превенції травматизму; описані вміння аналізу та усунення небезпечних факторів.

Обґрунтовано необхідність упровадження у процес підготовки аграрників *проблемних та ситуативних підходів*, які забезпечують активізацію навчально-пізнавальної діяльності, активізацію мотиваційних чинників і високий рівень засвоєння теоретичного матеріалу. Визначено, що проведення занять з ОП на основі *проблемно-ситуативного підходу* дозволяє забезпечити професійно-спрямовану підготовку фахівця АПК. Визначено та обґрунтовано підходи й умови проведення лекційних і лабораторно-практичних занять із ОП на основі проблемно-ситуативного підходу.

Формування професійної компетентності майбутнього фахівця АПК та безпекової підготовки фахівців аграрної галузі, на нашу думку, найбільш ефективно може здійснюватися у вигляді спеціально розробленої і впровадженої моделі з реалізацією інноваційних форм та методів формування означеної компетентності. Тому окремо розглядаємо необхідність застосування методу моделювання процесу проблемно-ситуативного навчання ОП майбутніх аграрників.

Структурно-логічна схема моделі складається із трьох основних блоків: *цільового, змістово-аксіологічного, оперативно-рефлексивного*.

Цільовий блок містить мету моделі – навчання ОП майбутніх фахівців-аграрників. Алгоритмічна структура блоку представлена таким чином: підготовка з ОП студента повинна відповідати соціальному замовленню, яке формується відповідно до реальної практичної діяльності сучасного аграрника у працевпорядковому напрямі. До передумов працевпорядкової діяльності пропонуємо віднести нормативно-законодавчі, економічні, соціальні та морально-особистісні, від яких логічно переходимо до наступного етапу – сформулювати основну мету нашої моделі, яку ширше представлено у вигляді професійної компетентності з ОП та її компонентів. Поетапно, виконавши завдання, поставлені нами в межах цільового блоку, ми дійшли висновків, що основне його завдання – постановка цілей і підцілей реалізовано. Подальший процес моделювання навчання відштовхується від вимог до функцій у галузі ОП майбутнього фахівця.

Змістово-аксіологічний блок моделі містить концептуальні підходи щодо відбору змісту навчання ОП. Аксіологічний підхід обрано не випадково, адже головною метою блоку є пошук вимог до майбутнього фахівця (фаховий обов'язок, честь, гордість, етика тощо), а отже, і рівня відповідності його підготовки до вимог сучасної освіти. Тобто, аксіологічна компонента передбачає відбір змісту не лише з метою вивчення певного обсягу матеріалу та формування відповідних умінь – вона вивчається з метою формування в майбутнього аграрника певних працевпорядкових цінностей.

В *оперативно-рефлексивному блоці* висвітлюємо покрокове вивчення дисциплін, у процесі якого майбутній аграрник опановує професійні компетенції з ОП.

У моделі алгоритмічно відображено міждисциплінарний зв'язок дисциплін та їхню послідовність, під час яких здійснюється навчання з ОП та формування відповідної компетентності у майбутніх аграрників.

Підготовка майбутніх фахівців для аграрної галузі має бути орієнтована на саморозвиток та формування професійної компетентності з ОП в єдності структурних компонентів. З'ясовано, що структура професійної компетентності визначається основними критеріями:

- *потребово-мотиваційним* – відображає систему мотивів фахівців АПК;

- *когнітивно-гностичним* – визначає якості професійних знань студентів із спеціальних дисциплін, зокрема й із ОП;

- *діяльнісно-технологічним* – характеризує мотиваційну та рефлексивну готовність студентів до майбутньої роботи в АПК;

- *особистісним* – свідчить про сформованість особистісно й професійно значущих якостей.

Для оцінювання ефективності формування професійної компетентності з ОП студентів та безпекової підготовки фахівців аграрної галузі визначено *рівні сформованості*, а саме:

1) *низький* – представлений недостатнім рівнем прояву визначених критеріїв і показників (низький рівень навчальної успішності загалом та при вивченні спеціальних дисциплін зокрема), несформованістю практичних умінь і навичок, низьким рівнем розв'язання професійно-орієнтованих завдань, відсутністю мотивації до оволодіння професією, неусвідомленням власного рівня професійної компетентності;

2) *середній* – визначається невідповідністю між теоретичними знаннями та практичними вміннями студентів зі спеціальних дисциплін, результативністю розв'язання професійних завдань за заданим викладачем алгоритмом, переважанням зовнішньої мотивації до оволодіння знаннями (думкою оточуючих, матеріальними й статусними вигодами тощо), відсутністю потреби у підвищенні рівня своєї професійної компетентності;

3) *високий* – характеризується високим рівнем прояву всіх показників: високим рівнем навчальної успішності, стійкою системою практичних знань, творчим характером розв'язання професійних завдань зі спеціальних дисциплін, розвитком здібностей до самостійної пізнавальної діяльності, навчальною та професійною активністю, стійкою свідомою мотивацією до оволодіння майбутнього професією, усвідомленням наявного рівня професійної компетентності та прагненням його поглибити.

Запропонована модель забезпечує ефективне формування професійної компетентності у майбутніх фахівців за такими етапами:

- *діагностико-мотиваційним* (визначення стану сформованості у першокурсників професійних інтересів із ОП);

- *діяльнісно-методичним* (системно-послідовний розвиток професійної компетентності з ОП у майбутніх аграрників засобами інтерактивних технологій – проблемної, навчального проектування, імітаційно-ігрової, кейс-методу);

- *рефлексивно-корекційним* (формування здатностей студентів аналізувати, оцінювати, корегувати та прогнозувати результати професійної підготовки з ОП).

У педагогічному дослідженні формування професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців-аграрників подано у вигляді структурно-логічної схеми моделі (*див. рис.*).

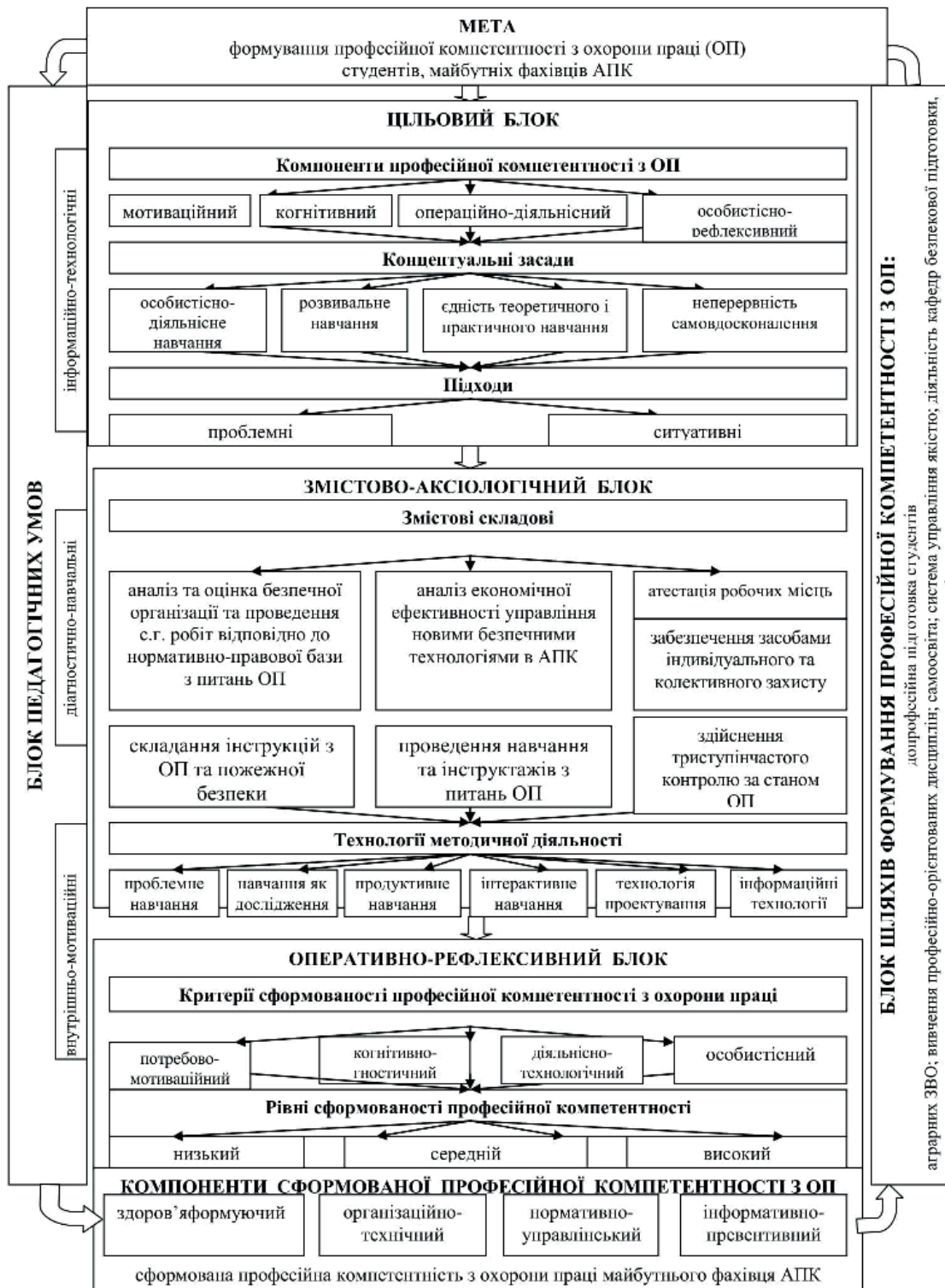

Рис. Структурно-логічна схема формування професійної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців АПК

Актуальність дослідження щодо формування професійних компетентностей з охорони праці майбутніх фахівців АПК нині підтверджується в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, безпрецедентних невідкладних заходів щодо гарантування безпеки як світової й національної, так і індивідуальної.

Однак ці компетентності поширюються і поглиблюються, виростаючи за межі професійних: стають

усезагальними, здоров'я- і життєзберігаючими, інтегруючи правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні та лікувально-профілактичні заходи та засоби.

Навички провадження безпечної життєдіяльності на засадах морально-етичних принципів, соціальної відповідальності та високої самосвідомості через відстеження й обмеження контактів, карантин та соціальну дистанцію;

здатність адекватно сприймати вербальні й невербальні повідомлення, що стосуються безпеки життєдіяльності й охорони праці, розв'язувати складні задачі та вирішувати безконфліктно проблеми в умовах неповної/недостатньої чи суперечливої інформації, послуговуватися знаннями методів пошуку, збору, обробки, зберігання, розповсюдження, надання інформації, необхідної для здійснення професійної діяльності; вміння узгоджувати свої дії та інтереси з учинками інших людей, толерантність, готовність до компромісу, доброзичливість сприятимуть фахівцям аграрної сфери і в умовах пандемії здійснювати життєзабезпечуючу й безпекову власну діяльність, а повноцінне використання сучасних інформаційно-комунікаційних та інноваційних технологій, зокрема дистанційних, забезпечить виконання ними виробничих / освітніх функцій.

Висновки. Отже, професійна компетентність з ОП фахівців аграрної галузі передбачає оволодіння основними компонентами змістовності загального освітнього процесу з необхідною трансформацією, коригуванням та міждисциплінарністю у зв'язку з інноваційними та соціально-економічними змінами в суспільному житті. Важливою умовою належного формування професійної компетентності з ОП є оновлення змісту спеціальних дисциплін та методики подання матеріалу з урахуванням наскрізності та міждисциплінарності, неперервної самоосвіти, саморозвитку та формування професійної компетентності з ОП в єдності всіх структурних компонентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бокшиц О. Інтеграція знань як основа формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з охорони праці у закладах вищої освіти / О. Бокшиц, І. Каменська // Ніжин : Лисенко М. М. – 2018. – № 2. – С. 17–25.

2. Войналович О. В. Сучасні підходи щодо організації інтенсивного навчання з питань охорони праці / О. В. Войналович, Д. А. Дерев'янок, О. А. Шевчук // Збірник наукових праць 10-ї Міжнародної науково-методичної конференції «Безпека життя і діяльності людини – освіта, наука, практика». – К. : Центр учбової літератури, 2011. – Т. 1. – С. 116 – 121.

3. Закон України «Про охорону праці» від 21.11.2002 № 229-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 27.03.2020).

4. Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Рішення Ради національної безпеки та оборони України від 13.03.2020 № 87/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-20> (дата звернення: 27.03.2020).

5. Рідей Н. М. Розвиток екологічної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку / Н. М. Рідей, С. В. Толочко // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2018. – Вип. 21. – Т. 2. – С. 144–148.

6. Толочко С. В. Формування екологічної компетентності студентів агротехнічних спеціальностей ВНЗ / С. В. Толочко, А. В. Шкодин // Екологічні науки : науково-практичний журнал. – К. : ДЕА, 2017. – № 18/19. – С. 165–172.

7. Толочко С. В. Теоретичні й методичні засади формування науково-методичної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук / Толочко Світлана Вікторівна. – К., 2019. – 574 с.

Дата надходження до редакції: 30.03.2020 р.

УДК 378.01

DOI: 10.37026/2520-6427-2020-102-2-132-137

Віталіна ПУГАЧ,

викладач кафедри правознавства

і гуманітарних дисциплін

Вінницького навчально-наукового інституту економіки

Тернопільського національного

економічного університету

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

У статті означено та проаналізовано проблему формування правової компетентності в процесі підготовки майбутніх менеджерів охорони здоров'я. Проаналізовано праці, присвячені даній проблемі, та виявлено чинники, які позитивно впливають на процес навчання і зумовлюють успішну професійну діяльність педагогів, зокрема: використання потенціалу

різних вишівських дисциплін для вивчення правових ідей; доповнення теоретичних правових положень відомостями про можливість їхнього практичного застосування в системі охорони здоров'я; засвоєння відомостей, що дають змогу майбутнім фахівцям моделювати свою правову професійну й повсякденну діяльність; створення умов для участі студентів в